

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Олег СТРЕЛКО

вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 27 «Транспорт»

Спеціальність: 275 Транспортні технології (на залізничному транспорті)

Освітньо-професійна програма: Транспортні технології (на залізничному транспорті)

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «**Філософія**» для студентів рівня вищої освіти перший (бакалаврський), галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)», ОПП 275.02 Транспортні технології (на залізничному транспорті), **денної та заочної форм навчання**. К.: ДУІТ, 2024. 24 с.

Розробник: к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії та історії науки і техніки Хромова Ольга Ігорівна

(підпис)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Філософія та історія науки і техніки»

Протокол від «28» _____ серпня _____ 2024 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Віра ГАМАЛІЯ

© Хромова О.І., 2024 рік

© Хромова О.І., 2025 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>27 «Транспорт»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність <u>275 «Транспортні технології на (залізничному транспорті)»</u>		
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: <u>275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>контрольна робота</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 5	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		30 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	2 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		75 год.	108 год.
Індивідуальні завдання:			
15 год.	15 год.		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40/60

для заочної форми навчання – 10/90

Співвідношення кількості аудиторних занять, які можуть викладатися англійською мовою – 18 %

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми неможливе без філософії як теоретичної основи людського світобачення, без розуміння філософії як життєвого завдання. Філософія – це засноване на критичній силі розуму системне міркування про світ, людину, місце людини у світі, її призначення, сенс людського буття. В наш час формування критичного мислення є найважливішою умовою виживання в світі величезних потоків інформації та маніпуляцій людською свідомістю через ЗМІ та соціальні мережі. Тому зростає попит на оволодіння філософією як відповідним типом і способом мислення.

Вивчення філософії є важливою частиною загальноосвітньої гуманітарної підготовки вітчизняних фахівців вищої кваліфікації. Зміст курсу «Філософія» передбачає оволодіння студентами цілісною системою філософських знань, що сприяють формуванню наукового світогляду, гуманістичного потенціалу особистості, її високої духовності, загальної культури, творчого мислення, вміння проникати у сутність явищ і процесів реального світу, свідомо використовувати наукову методологію в своїй життєдіяльності.

Мета вивчення дисципліни – формування принципів філософського осмислення світу за допомогою базових філософських категорій, формування філософськи обґрунтованого світогляду.

Завдання дисципліни полягають в ознайомленні з історичними типами філософії, вивченні різноманітних філософських вчень, шкіл та систем та оволодінні методикою філософських досліджень за допомогою першоджерел класиків філософської думки, а також формуванні навичок самостійного критичного мислення (спираючись на класичні зразки).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні етапи розвитку філософії, характер і зміст її основних теорій і течій;
- історичні умови виникнення і теоретичні джерела вітчизняної філософії;
- специфіку та структуру філософського знання; основне коло філософських проблем;
- сучасні філософське і природничо-наукове розуміння буття, категоріальні визначення буття; розвиток уявлень про матерію в історії філософії; філософські аспекти проблеми руху; сучасні концепції простору та часу;

– основні принципи людської свідомості та пізнання, їх структури і закономірностей розвитку, основні сучасні концепції істини;

– сутність глобальних проблем, причини їх походження, наслідки.

вміти:

– розуміти сутність філософських проблем, тем, ідей, вміти аналізувати філософські та наукові тексти;

– розрізняти та виявляти специфіку різних типів світогляду;

– пов'язувати загальні філософські проблеми з вирішенням завдань у різних галузях сучасної науки;

– виявляти відмінність між істинністю та правдою, а також складний зв'язок між істиною та знанням і пізнанням;

– давати класифікацію та філософський аналіз глобальних проблем сучасності, розрізняти соціально-політичні та економічні засоби їх розв'язання;

– свідомо брати участь у суспільному житті, вирішувати свої життєві проблеми в цивілізованому співробітництві з іншими людьми, поважаючи їх інтереси.

Міждисциплінарні зв'язки: історія України, історія української культури, соціально-політичні студії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин (4 кредити ЄКТС)

Відповідно до освітньо-професійної програми «Транспортні технології (на залізничному транспорті)» вивчення навчальної дисципліни «Філософія» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наступних **компетентностей:**

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у галузі транспорту з використанням теорій та методів сучасної транспортної науки на основі системного підходу з урахуванням комплексності та невизначеності умов функціонування транспортних систем.

Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Навики використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК-7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-13. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності):

СК-16. Здатність враховувати людський фактор в транспортних технологіях.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Транспортні технології (на залізничному транспорті)» вивчення навчальної дисципліни «Філософія» повинно забезпечити досягнення здобувачами наукового ступеня доктора філософії таких програмних результатів навчання:

Результати навчання	<p>РН-01. Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.</p> <p>РН-02. Критично оцінювати наукові цінності і досягнення суспільства у розвитку транспортних технологій.</p> <p>РН-03. Давати відповіді, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому для професійної діяльності рівні.</p> <p>РН-26. Досліджувати проблеми людського фактору, пов'язані з транспортом, а також наслідки помилок для безпеки та управління. Визначати моделі поведінки людей у зв'язку з помилками.</p>
---------------------	--

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. Філософія як соціокультурний феномен. Історія філософії

Змістовий модуль 1. Зародження і основні етапи розвитку філософської думки

Тема 1. Філософія як особливий тип знання. Предмет та завдання філософії

Філософія як «любов до мудрості». Різноманітність уявлень про мудрість. Початкове значення слова “філософ” та “філософія”. Історичні витоки філософствування.

Філософія як теоретично сформульований світогляд. Відношення людина – світ як предмет філософії. Світогляд як сукупність поглядів на світ, ідеалів, переконань та цінностей. Структура світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Повсякденний та теоретичний світогляд. Ключові світоглядні питання. Специфіка світоглядних питань. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія, наука та їх взаємозв’язок.

Філософія як вчення про найбільш загальні закони буття, пізнання та мислення. Орієнтація філософії на створення універсальної картини світу. Ключові проблеми філософії та основні розділи філософського знання.

Функції філософії. Специфіка філософського знання. Філософія в сучасному світі.

Тема 2. Виникнення та основні етапи розвитку філософії

Місце історії філософії в системі філософського знання. Ключові поняття історико-філософського процесу: філософське вчення, філософська школа, філософська течія, філософський напрямок.

Історизм філософського знання. Східна і західна парадигми філософствування.

Антична філософія. Основні етапи розвитку античної філософії та її особливості. Умови, що сприяли появленню феномену античної філософії.

Зародження античної філософії. Пошуки початку світу. Мілетська школа: Фалес, Анаксимандр, Анаксімен. Вчення Геракліта та зародження стихійної діалектики. Піфагор та піфагорійці. Внесок елейської школи в розвиток античної філософії. Атомістичний матеріалізм античності: Демокріт та Епікур.

Висока класика. Позиція софістів. Філософська діяльність Сократа. Поворот до людини. Об’єктивний ідеалізм Платона. Ідеї як основи буття.

Концепція ідеальної держави Платона. Філософія Арістотеля. Вчення про матерію і форму. Полеміка з Платоном.

Філософія елінізму як відображення кризи античного полісу. Епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм, неоплатонізм.

Давньоримська філософія. Вчення Тіта Лукреція Кара та Цицерона.

Тема 3. Філософія доби Середньовіччя та Відродження

Особливості розвитку філософії середньовіччя: домінування християнства. Головні ідеї середньовічної філософії: теоцентризм, монотеїзм, ідея боголюдини, креаціонізм, провіденціалізм, ідеї заповідей, первородного гріха та воскресіння душі. Середньовічне розуміння природи і загальної картини світу. Специфіка середньовічної науки. Людина в середньовічній філософії, трактування її духу, душі і тіла. Аскетизм як середньовічний моральний ідеал.

Патристика та схоластика як провідні напрямки розвитку філософії середніх віків. Полеміка номіналізму та реалізму. У. Оккам і теорія «подвійної істини».

Відродження – особливий період в житті Західної Європи. Антропоцентричний характер філософії Відродження. Гуманізм і проблема людської індивідуальності. Людина як творець власної природи і долі. Особливості італійського гуманізму.

Натурфілософія Відродження. Картина світу в епоху Відродження. Пантеїзм. Ідеї геліоцентризму і нескінченності Всесвіту. М. Кузанський, Д. Бруно, Л. Да Вінчі.

Політична філософія Відродження. Н. Макіавеллі. Виникнення утопізму: Т. Мор, Т. Кампанелла.

Тема 4. Філософія Нового часу

Наукова революція XVII ст. та її вплив на розвиток філософії. Початок формування філософського мислення Нового часу. Вчення про метод. Емпіризм Ф. Бекона. Раціоналізм в європейській філософії. Р. Декарт. Принцип сумніву та інтелектуальна інтуїція. Метод дедукції. Агностицизм Д. Юма.

Розподіл дійсності на суб'єкт та об'єкт. Проблема субстанції. Б. Спіноза. Вчення про єдину субстанцію. Г. Лейбніц. Вчення про монади. Питання гармонії.

Філософія Просвітництва. Віра в безмежні можливості людського розуму. Ж.Ж. Руссо, Д. Дідро, Ф. Вольтер. Французький матеріалізм XVIII ст.: природа, суспільство, людина. Механіцизм (Ж. Ламетрі, К. Гельвецій, П. Гольбах).

Тема 5. Німецька класична філософія

Основні риси розвитку філософської думки в Німеччині в кінці XVIII – першій половині XIX ст. Активно-діяльне розуміння людини в німецькому ідеалізмі.

Кантівський переворот в гносеології. Критика можливостей розуму. Апріорні форми чуттєвості. Критика можливостей розуму. Апріорні форми чуттєвості.

Етика І. Канта. Система і метод Г. Гегеля. Ідея тотожності мислення та буття. Гегель про закономірності становлення, історії, культури, людини.

Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика системи Гегеля. Натуралізм. Нове осмислення поняття суб'єкта.

Діалектичний матеріалізм К. Маркса та Ф. Енгельса. Значення марксистської філософії та вплив марксизму на долі людей.

Тема 6. Некласична філософія та основні риси сучасної західної філософії

Характерні риси суспільно-політичного життя, науково-технічного прогресу і духовної культури II половини XIX – початку XX ст. та їхнє відображення в філософській думці. Основні особливості неklasичного типу філософії.

Ірраціоналізм філософії А. Шопенгауера. Зародження екзистенціальної тенденції в філософії С. К'єркегора.

Ставлення до науки і розуму в неklasичній філософії. «Перший позитивізм»: О. Конт, Г. Спенсер. Неопозитивізм та постпозитивізм. Принцип верифікації. Прагматизм та неокантіанство.

Поворот до людини – основна тема західної філософії XX ст. Основні течії в філософській антропології. «Філософія життя» та її різновиди. «Воля до влади» та концепція «надлюдини» у філософії Ф. Ніцше. Інтуїтивізм А. Бергсона. Людина в світі та світ людини. Екзистенціалізм: основні теми та напрямки. Проблема конфлікту особи та суспільства. Людина у «граничних» ситуаціях. Персоналізм.

Феноменологія Е. Гуссерля. Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера. Філософська герменевтика.

Фрейдизм. Відкриття несвідомого та його значення. Проблема співвідношення свідомого і несвідомого. Неофрейдизм – К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм.

Філософія на межі тисячоліть. «Кінець історії» Ф. Фукуяма, «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона та «велика шахова дошка» З. Бжезинського.

Ситуація постмодернізму в філософії. Основні положення та принципи постмодернізму.

Тема 7. Розвиток філософської думки в Україні

Українська філософія як органічна складова української духовної культури. Загальні особливості та проблеми періодизації української філософії. Основні етапи розвитку української філософії.

Г. Сковорода як фундатор української філософії. Основні ідеї філософії Сковороди як втілення ключових рис української ментальності. Українська університетська філософія XIX ст. Світогляд М. Гоголя. Концепція «непомітного зла». «Філософія серця» П. Юркевича. Натуралістично-позитивістські та соціалістичні мотиви в українській філософії XIX ст.

Українська філософія XX ст. В контексті світової філософської думки. Вплив поглядів В. І. Вернадського на філософську думку Заходу.

Філософія української діаспори. Д. Чижевський про принципи формування української духовності. Вплив Д. Чижевського на європейську духовну культуру.

Модуль II. Основні розділи філософського знання

Змістовий модуль II. Ключові філософські проблеми

Тема 8. Онтологія: філософські проблеми буття

Буття як філософська проблема. Онтологія як філософське вчення про буття. Буття і небуття, буття і суще, буття і субстанція, буття і реальність. Основні онтологічні категорії: єдине і багатоманітне, ціле і частина, зміст і форма, одиничне і загальне, можливість і дійсність. Світ як сукупна реальність.

Матерія як філософська категорія. Еволюційні процеси у Всесвіті, саморозвиток матерії, прогресивні і регресивні лінії еволюції. Життя як земний і космічний феномен, його сутність, походження, розмаїтість. Концепція ноосфери.

Атрибути матерії: простір, час, рух, відображення.

Тема 9. Основні проблеми гносеології

Гносеологія як розділ філософського знання. Гносеологія та епістемологія. Пізнання як філософська проблема. Сутність та структура пізнавального процесу. Пізнання як відношення суб'єкта і об'єкта. Пізнання як відображення. Чуттєве і раціональне пізнання. Їх форми.

Наукове пізнання як форма пізнання. Наукова теорія та практика. Етапи наукового дослідження: проблема, факт, гіпотеза, концепція, теорія, ідея.

Динаміка наукового знання: класична наука – некласична наука – постнекласична наука.

Проблема істини в філософії. Діалектика процесу пізнання. Абсолютна та відносна істина. Істина та правда. Проблема критерію істини.

Тема 10. Філософія науки: наука та її місце в сучасному світі

Неоднозначність визначення поняття «наука». Основні складові та характеристики науки: знання, діяльність, наука як соціальний феномен. Проблема виникнення науки. Історичні типи взаємозв'язку філософії і науки: натурфілософський, позитивістський, сучасний підхід (відсутність абсолютизації ролі і місця філософії в науковому пізнанні). Поняття рефлексії. Філософська рефлексія над наукою і метанаукові дослідження.

Наука як особливий спосіб пізнання реальності. Основні епохи розвитку науки: класична, некласична, сучасна епоха. Поняття наукового прогресу.

Емпіричний і теоретичний рівні наукового знання: відмінність та взаємозв'язок. Науковий закон як найважливіша складова наукового знання. Класифікація законів. Наукова картина світу.

Соціокультурна сутність науки та етика науки. Динаміка наукового пізнання (класична, некласична і постнекласична сутність науки).

Тема 11. Філософська антропологія: людина та її буття як предмет філософського аналізу

Специфіка і актуальність філософського розгляду проблеми людини. Феномен людини. Місце людини в світі. Природа, сутність, призначення людини. Проблема походження людини: теорії антропогенезу. Людина як продукт природної і культурної еволюції.

Питання сенсу людського буття. Унікальність та призначення людини. Сенс і абсурд. Ціннісні орієнтири людського життя.

Духовно-екзистенційні та ціннісні аспекти і проблеми людського буття: життя і смерть, доля, добро і зло, любов, самотність, щастя, сенс життя.

Цінності в системі культури. Цінності як визначальна характеристика людського буття. Людина в системі цінностей. Цінності як ядро духовного світу людини. Проблема ціннісного вибору: переживання, потреби, емоції, віра, воля, ідеал. Цінність буття і життєвий смисл.

Цінності як регулятор поведінки людини. Цінності та ціннісні орієнтації. Проблема обґрунтування універсальних цінностей.

Філософія болю. Культура болю. Травма як досвід.

Тема 12. Свідомість як філософська проблема

Проблема свідомості в філософії. Співвідношення матеріального та ідеального. Свідомість як реальність ідеального. Свідомість як суб'єктивна реальність.

Свідомість і дух. Душа, дух, духовність. Свідомість в структурі людської життєдіяльності. Свідомість як гносеологічний, онтологічний та соціологічний феномен.

Проблема виникнення свідомості: історичний і індивідуально-буттєвий аспекти. Біологічні і соціальні передумови виникнення свідомості з точки зору суспільної науки і філософії. Свідомість і самосвідомість в раціоналістичному і ірраціоналістичному тлумаченні.

Свідомість і рефлексія. Структура свідомості: емоції, відчуття, сприйняття, почуття, мислення, воля, пам'ять. Образне і понятійне мислення. Інтуїція, уява, творчість. Мислення і мова. Мовний символізм. Свідомість і інтелект. Суспільна свідомість і колективний інтелект. Проблема штучного інтелекту.

Тема 13. Соціальна філософія: чинники суспільного розвитку

Суспільне буття як предмет соціальної філософії. Метафізика соціальності. Особливості пізнання суспільства. Суспільство і природа. Філософські питання наук про суспільство.

Поняття про суспільство. Суспільство як сукупність взаємовідносин людей. Соціум як історичний процес Проблема побудови теоретичної моделі суспільства. Теоретична модель і реальність. Поняття «традиційне суспільство», «індустріальне суспільство», «постіндустріальне суспільство».

Природа як предмет філософського аналізу. Поняття про природу. Жива і нежива природа, їх якісна відмінність і взаємозв'язок. Місце біології і філософії в пізнанні живого. Природа і людина. Природне і штучне середовище. Антропосфера, соціосфера, біотехносфера. Взаємовідносини між природою та суспільством. Зміна їх характеру в процесі історичного розвитку. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу.

Основні чинники суспільного розвитку. Суспільний прогрес та його критерії. Теорії суспільного прогресу. Роль інформації в сучасному суспільстві. Концепції інформаційного та постіндустріального суспільства.

Тема 14. Філософія історії: історичний процес як предмет філософського аналізу

Історія як предмет філософського аналізу. Філософія історії: основні напрямки. Єдність і багатоманітність людської історії. Поняття суспільно-економічної формації. Формаційна концепція розвитку суспільства. Поняття

цивілізації. Концепція локальних культур і цивілізацій. Цивілізаційний підхід до аналізу людської історії: М.Я. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі.

Форми прояву єдності історичного процесу. Причини та фактори багатоманітності історії.

Філософське поняття культури. Суспільство і культура. Внутрішня і зовнішня детермінація культури. Соціальні функції культури. Культура і ідеологія. Культура і науково-технічний прогрес. Сенс і спрямованість історії людства.

Тема 15. Філософські проблеми ХХІ століття та майбутнє людства

Людство перед обличчям глобальних проблем. Глобалізація процесів в сучасному світі. Походження глобальних проблем.

Основні глобальні проблеми сучасності: проблеми ядерної безпеки, світового тероризму, екологічна криза, проблеми охорони здоров'я, необхідність ліквідації економічної нерівності, криза людської духовності. Шляхи ліквідації глобальних проблем. Проблема прогресу як форма співвідношення гуманістичного змісту культури і техногенних принципів цивілізації.

Проблематика війни, миру і справедливості в філософії. Філософія війни. Війна як соціокультурний феномен. Теорії війни І. Канта та К. Клаузевіца. Причини виникнення війн в історії людства. Телеологічні та етичні теорії війни. Гібридні війни ХХІ ст.: сенс та специфіка. Дискурс війни.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р		л	п	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль І. Філософія як соціокультурний феномен. Історія філософії.										
<i>Змістовий модуль І. Зародження і основні етапи розвитку філософської думки.</i>										
Тема 1. Філософія як особливий тип знання.	6	2	2	–	2	6	2	–	–	4
Тема 2. Виникнення та основні етапи розвитку філософії.	8	2	2	–	4	8	–	–	–	8
Тема 3. Філософія доби Середньовіччя та Відродження.	8	2	–	–	6	8	–	–	–	8
Тема 4. Філософія Нового часу.	8	2	2	–	4	8	–	–	–	8

Тема 5. Німецька класична філософія.	8	2	–	–	6	6	–	–	–	8
Тема 6. Некласична філософія та основні риси сучасної західної філософії. *Non-classical philosophy and the main principles of modern philosophy.	8	2	2	–	4	8	–	–	–	8
Тема 7. Розвиток філософської думки в Україні.	8	2	–	–	6	8	2	–	–	6
Разом за змістовим модулем 1	52	14	8	–	30	52	4	–	–	50
Модуль II. Ключові проблеми філософії.										
<i>Змістовий модуль 2. Зміст основних розділів філософського знання.</i>										
Тема 8. Онтологія: філософські проблеми буття.	6	2	–	–	4	6	2	–	–	4
Тема 9. Основні проблеми гносеології.	6	2	2	–	4	6	–	–	–	6
Тема 10. Філософія науки: наука та її місце в сучасному світі.	6	2	–	–	4	6	–	–	–	6
Тема 11. Філософська антропологія: людина та її буття як предмет філософського аналізу.	8	2	2	–	4	8	–	–	–	8
Тема 12. Свідомість як філософська проблема.	6	2	1	–	3	6	2	–	–	4
Тема 13. Соціальна філософія: чинники суспільного розвитку.	7	2	–	–	5	7	2	–	–	5
Тема 14. Філософія історії: історичний процес як предмет філософського аналізу	8	2	–	–	4	6	–	2	–	4
Тема 15. Філософські проблеми ХХІ ст. та майбутнє людства. * Philosophical problems of the XXI century and the future of humanity.	6	2	2	–	2	6	–	–	–	6
Разом за змістовим модулем 2	53	16	5	–	30	53	6	2	–	43
ІНДЗ	15	–	–	–	15	–	15	–	–	15
Усього годин	120	30	15	–	75	120	10	2	–	108

*Матеріал може викладатися англійською мовою

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень, есе тощо з подальшим їх обговоренням.

Особливостями семінарського заняття є активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд; а також надання студентам можливості вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, при цьому викладач допомагає їм вірно будувати свої міркування.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Філософія як теоретична основа світогляду.	2	—
2.	Тема 2. Становлення та розвиток європейської філософії.	2	—
3.	Тема 3. Філософія Нового часу та Просвітництва.	2	—
4.	Тема 4. Основні напрямки та проблеми сучасної західної філософії.	2	—
5.	Тема 5. Філософські проблеми буття та пізнання світу.	2	—
6.	Тема 6. Людина, суспільство та природа: основи філософського аналізу.	2	—
7.	Тема 7. Проблема свідомості в філософії.	1	—
8.	Тема 8. Глобальні проблеми сучасного світу і майбутнє людства. * Global problems of the present world and the future of humanity.	2	2
	Разом	15	2

*Матеріал може викладатися англійською мовою.

7. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для цього, визначається навчальним планом і залежить від загального обсягу годин, відведених для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Розподіл самостійної роботи включає в себе:

ПМК – підготовка до модульного контролю;

ПП – підготовка до семінарських занять;

ППК – підготовка до підсумкового контролю (диференційованого заліку/екзамену).

У робочій програмі навчальної дисципліни самостійна робота відображається у вигляді таблиці у розрізі тем та кількості годин, відведених для їх виконання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Філософствування і філософія	2	4
2.	Тема 2. Індійський та китайській варіанти східної парадигми філософствування.	4	8
3.	Тема 3. Елліністично-римська філософія.	6	8
4.	Тема 4. Філософія Просвітництва та її вплив на подальший розвиток філософської думки.	4	8
5.	Тема 5. «Практична» філософія Фіхте та філософія природи Шеллінга.	6	8
6.	Тема 6. Сучасна ситуація постмодерну. Основні особливості філософії постмодернізму.	4	8
7.	Тема 7. Розвиток української філософії в діаспорі.	6	6
8.	Тема 8. Життя як земний та космічний феномен. Концепція ноосфери.	4	4
9.	Тема 9. Гносеологія та епістемологія: спільне та відмінне.	4	6
10.	Тема 10. Класична, некласична, постнекласична наука: основні особливості.	4	6
11.	Тема 11. Основні теорії походження людини.	4	8
12.	Тема 12. Свідомість, підсвідомість, несвідоме та самосвідомість: функції та особливості функціонування.	3	4
13.	Тема 13. Вчення В. Вернадського про ноосферу та його вплив на сучасну науку та філософію.	5	5
14.	Тема 14. Культура і науково-технічний прогрес: проблеми взаємного впливу.	4	4
15.	Тема 15. Проблема прогресу та майбутнього людства.	2	6
15.	Контрольна робота	15	15
	Разом	75	108

8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Однією з складових самостійної роботи студента є індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ). ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Згідно із Робочим навчальним планом підготовки бакалаврів студенти виконують в якості ІНДЗ *контрольну роботу*. Виконання такої форми роботи закладає у студента первинні навички самостійної дослідницької діяльності, сприяє набуттю навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації, а також дозволяє перевірити рівень засвоєння основних знань з навчальної дисципліни.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ФІЛОСОФІЇ

1. Філософія і наука: єдність і відмінність.
2. Специфіка філософського світогляду. Вплив філософії на характер світогляду епохи.
3. Релігія і філософія. Своєрідність релігійного бачення світу.
4. Філософія в системі культури.
5. Людина як вища цінність в системі філософського знання.
6. Вихідні особливості західного та східного типу філософствування: порівняльний аналіз.
7. Феномен античної філософії в європейській історії.
8. Неоплатонізм і християнство: зближення й розмежування.
9. Проблема віри і розуму в середньовічній філософії: (Аврелій Августин, Фома Аквінський).
10. Арабська середньовічна філософія.
11. Характерні риси духовного життя доби Відродження та особливості ренесансної філософії.
12. Провідні напрями ренесансного філософствування. Гуманізм (Данте, Петрарка, Салютаті).
13. Натурфілософія Відродження (М. Копернік, Дж. Бруно, Г. Галілей).
14. Соціальні теорії Ренесансу (Ла Боесі, Н. Макіавелі, Т. Мор, Т. Кампанела).
15. Особливості соціокультурних та духовних процесів у Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.
16. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії.
17. «Коперніканський переворот» І. Канта в гносеології та його сучасне значення.
18. Філософська система і діалектика Гегеля.

19. Особливості духовних процесів та розвитку філософії у ХХ ст. Критичний перегляд принципів та традицій класичної філософії.
20. Людина в світі і світ людини в філософії екзистенціалізму.
21. Проблема свободи в екзистенціальній філософії.
22. Основні позиції та надбання філософського постмодерну.
23. Філософський світогляд Г.С. Сковороди.
24. Позитивістські та соціалістичні ідеї в українській філософії (І.Я. Франко, Л. Українка, М. Драгоманов)
25. Українська філософія як складова української духовної культури. Загальні особливості української філософії.
26. Проблема буття і небуття в філософії.
27. Простір і час як форми існування матеріального світу.
28. Проблема істини в філософії і науці.
29. Наука як найвища форма пізнання світу.
30. Природа, сутність та призначення людини.
31. Проблема походження людини.
32. Свідомість як філософська проблема.
33. Буття суспільства як предмет соціальної філософії.
34. Суспільство і природа: проблеми взаємозв'язку та історичні типи взаємодії.
35. Культура як предмет філософського осмислення.
36. Історія як предмет філософського аналізу.
37. Єдність і багатоманітність людської історії.
38. Глобалізація та глобальні проблеми в сучасному світі.
39. Проблеми війни і миру в філософії.
40. Історичний прогрес і його критерії.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Застосовується комплекс методів навчання за особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів, а саме, наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), коли викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;

- репродуктивний, коли викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;

- проблемного виконання, коли викладач формулює проблему і вирішує її, а студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);

- частково-пошуковий (евристичний), коли викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його

керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);

- дослідницький, коли викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

В процесі навчання застосовуються можливості мультимедійних засобів, інтернет-ресурси та інші можливості новітніх освітніх технологій.

При викладанні дисципліни «Філософія» застосовуються наступні форми навчання:

- словесні (лекція, пояснення до інших видів навчальної роботи, бесіди);
- наочні (ілюстрації у навчально-методичній літературі, наочне приладдя, презентації, початкові фільми з використанням мультимедійної техніки);
- семінарські заняття.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Поточний контроль – контроль за виконанням самостійної роботи (усне опитування, перевірка письмових та творчих завдань); перевірка підготовки до семінарських занять (усне опитування, оцінка виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, тестування); підсумковий контроль за змістовими модулями (усне опитування, письмові відповіді на проблемні питання або тестування).

Модульний рубіжний контроль – письмова робота або тестування.

Підсумковий семестровий контроль – екзамен.

Курс дисципліни поділено на два змістовних модулі. Кожний модуль складається з тем, які є обов'язковими для опанування. В кінці вивчення курсу проводиться модульний контроль оцінювання знань студентів у формі письмової роботи або тестування.

Кожний модуль складається із трьох видів роботи: вивчення теоретичного курсу (лекційний матеріал), підготовки до семінарських занять (протягом семестру), а також постійної самостійної роботи студента. Кожний вид роботи є обов'язковим і оцінюється відповідною кількістю балів.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Система ЄКТС передбачає 100-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень студента.

Студент при вчасному складанні двох модулів за семестр, звіту з практичних занять може отримати автоматично оцінку по курсу відповідно до наступної таблиці.

Модулі	Модуль I			Модуль II				Кількість балів у семестрі*	Підсумковий контроль (залік, екзамен)**		
Кількість балів за модуль	35			Модульний контроль	35			Модульний контроль	ІНДЗ		
Змістові модулі	ЗМ 1				ЗМ 2						
Кількість балів за ЗМ та модульний контроль	30			5	35			5	15	90	10
Кількість балів за видами роботи	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	ІНДЗ (контрольна робота)		
Відвідування	3				3						
Активність на заняттях		18				18					
Виконання СРС			9				14				
Наукова робота	Участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, студентських олімпіадах та конкурсах – 0-15 балів (додатково)									15	

Критерії оцінювання ІНДЗ (контрольна робота)

Завдання	Кількість балів
Питання 1	5
Питання 2	5
Питання 3	5
Разом	15

Критерії оцінювання екзаменаційного завдання

Завдання	Кількість балів
Питання 1	3
Питання 2	3
Питання 3	4
Разом	10

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

«Відмінно» - A (90-100 балів) – виставляється студенту, який глибоко та міцно засвоїв матеріал, відмінно справляється з задачами та питаннями, показує знайомство з фаховою літературою, володіє різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних завдань, вміє добре орієнтуватись у виробничих ситуаціях.

«Добре» - BC (75-89 балів) – виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, правильно застосовує теоретичні знання при рішенні практичних завдань, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

«Задовільно» - DE (64-74 балів) – виставляється студенту, який має знання тільки основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, неправильне тлумачення окремих елементів завдання та відчуває труднощі при виконанні практичних завдань.

«Незадовільно» - FX (35-59 балів) - виставляється студенту, який дає необґрунтовані відповіді на запитання, допускає суттєві помилки у використанні понятійного апарату. Не простежується логічність та послідовність думки. Формулювання хаотичні та не усвідомлені.

«Незадовільно» - F (1-34 балів) - виставляється студенту, який не засвоїв зміст дисципліни, вміння та навички не набуті.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для вивчення студентами дисципліни «Філософія» розроблено плани семінарських занять та методичні рекомендації щодо підготовки до них:

1. Хромова О.І., Слис О.А. **Філософія: опорний конспект лекцій для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання.** – К.: ДУІТ, 2023. 214 с.

2. Хромова О.І., Слис О.А. **Філософія: методичні рекомендації щодо організації семінарських занять та самостійної роботи студентів. Для всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання.** К.: ДУІТ, 2022. 37 с.

Також розроблений курс для онлайн навчання, з яким студенти можуть ознайомитися на навчальній платформі Google Classroom.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Х. : Право, 2015. 432 с

2. Лузан А.О. Вступ до філософії. К.: Центр учбової літератури, 2013. 136 с.

3. Сошніков А. О. Історія філософії: навчальний посібник для студентів всіх спеціальностей /А. О. Сошніков. Харків : Майдан,2016. 162 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Soshnikov_Andrii/Istoriia_filosofii_navchalnyi_posibnyk_dlia_studentiv_vsikh_spetsialnostei.pdf?PHPSESSID=4fm2lhusu2o0h903qkuur4qf05 (дата звернення 26.08.2024).

4. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ кол. авторів; за ред. Л. В. Губерського. Харків: Фоліо, 2013. 510 с.

5. Філософія [Електронний ресурс]: навчальний посібник/Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б. Гаєвська та ін. К.: КНЕУ, 2019. 368 с.

6. Філософія як історія філософії /За заг.ред. Ярощовця В.І. К.: Центр учбової літератури, 2010. С.110-196. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bychko_Ada/Filosofia_iak_istoriia_filosofii.pdf (дата звернення 26.08.2024).

7. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія /Пер. з нім. В. Кебуладзе. Вид. друге. К.: Дух і Літера, 2019. С. 111-150.

8. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. С. 65-105. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/Бліха%20Філософія%20Підручник.pdf> (дата звернення 26.08.2024).

9. Ханстантінов В.О. Філософія: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2018. 149 с.

Додаткова

10. Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть. Навчальний посібник / І. В. Карівець, В. Л. Петрушенко, С. М. Повторева, О. В. Онищук, О. В. Паньків, М. П. Скалецький, М. В. Сінельнікова, О. І. Стебельська, О. І. Ференц, О. Ю. Чурсінова. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 240 с.

12. Дахній А. Нариси історії західної філософії ХІХ-ХХ ст. Львів: Львівський національний університет ім. Франка. 2021. 488 с.

13. Клаузевіц К. Природа війни. – К.: Віват, 2018. 416 с.

14. Маруховська-Картунова О.О., Хромова О.І., Цой Т.В. Філософія науки та структура наукового знання: еволюція концептуальних підходів. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2023. Том 6 (2). С.36-44. <https://doi.org/10.15421/34230602> (дата звернення 26.08.2024).

15. Патлайчук О.В., Хромова О.І. Філософія життя і смерті в духовному досвіді українського народу. Культурологічний альманах. 2022. № 4. С.146-151. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.18> (дата звернення 26.08.2024).

16. Попович М. Філософія свободи (Великий науковий проект). Харків: Фоліо, 2018. 524 с.

17. Сковорода Г. Байки харківські. К.: Terra incognita, 2018. 108 с.

18. Сучасна філософія : конспект лекцій/укладач Т.О. Козинцева. Суми: Сумський державний університет, 2021. 73 с.
URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/85916/1/Kozyntseva_philosophy.pdf;jsessionid=253921BE5274EC6184FBC696368CA1AE (дата звернення 26.08.2024).

19. Сунь-цзи Мистецтво війни. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 112 с.

20. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.

21. Хромова О., Маруховський О., Чернявська Б. Гуманітарні аспекти інформаційної безпеки. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2022. Том 5(2). С.76-84. <https://doi.org/10.15421/342223> (дата звернення 26.08.2024).

22. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. К.: Знання України, 2014. 214 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.nbuv.gov.ua/node/554> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, каталоги.
2. <https://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України.
3. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> – Електронна бібліотека з філософії.